



stichting **Een Joodse Erfenis**

JAARVERSLAG 2022

DOELSTELLINGEN ANNO 1995

Stichting Een Joodse Erfenis is op 8 juni 1995 opgericht en stelt zich conform haar statuten ten doel de herinnering aan de joodse aanwezigheid in Winsum en omgeving levend te houden en te bewaren. Op basis hiervan zijn de volgende activiteiten georganiseerd:

OPEN JOODSE HUIZEN | HUIZEN VAN VERZET 4 MEI

Op 4 mei zou het herdenkingsproject 'Open Joodse Huizen-Huizen van Verzet' plaatsvinden op twee locaties in de gemeente Het Hogeland; in de plaatsen Winsum en Eenrum. Vanwege ziekte is de herdenking aan de Molenstraat 8 in Eenrum van de twee ongehuwde zusters **Hendriejette en Frouwktje Benninga** die daar tot hun deportatie naar Auschwitz hebben gewoond komen te vervallen.

Schrijfster Bertien Minco heeft in de vm. synagoge in Winsum verteld over de kleinzoon van de laatste rebbe van Winsum: **officier en apotheker Abraham de Vries** (1915-1944, geboren te Usquert) en diens moeder Betje de Vries-van der Hal. Bertien onderzocht Abraham's oorlogsgeschiedenis en die van zijn vrouw Carolien de Vries-Minco, een nicht van Bertien's vader Manuel Minco. Voor deze sprekende herdenking was veel belangstelling.

In het verlengde van de allereerste EU-strategie (okt. 2021) ter bestrijding van antisemitisme en ter bevordering van het Joodse leven is op initiatief van St. Een Joodse Erfenis de **'Werkgroep Sprekend Verleden Het Hogeland'** ingesteld. Met als doel jaarlijks rond de Nationale Dodenherdenking in mei een 'Open Huizen'-nevenprogrammering te organiseren die het lokale WO2-erfgoed in Noord-Groningen dichterbij brengt. Onder deskundige begeleiding zal de werkgroep zich inzetten persoonlijke verhalen te zoeken, te schrijven én te vertellen. Dit najaar zijn ruim twintig deelnemers gestart met voorbereidingen in hun eigen dorp het persoonlijk verhaal onder de aandacht te brengen tijdens de landelijke **Open Joodse Huizen/Huizen van Verzet-programma's** op of rond 4 mei 2023 en/of 2024.

OPENSTELLING VOORMALIGE SYNAGOGES OP 4 MEI

Aansluitend aan de jaarlijkse dodenherdenking bij het bevrijdingsmonument in Winsum vindt er een stille tocht plaats langs de graven en herdenkingsplaatsen voor de oorlogsslachtoffers. Aan de oostzijde van de voormalige synagoge is in 1993 een **monument** aangebracht ter herinnering aan de **13 omgebrachte joodse slachtoffers** uit Winsum, waar op 4 mei gelegenheid is om bloemen neer te leggen. Aansluitend heeft in overleg met Stichting Herdenking 4 mei Winsum een bestuurslid van Stichting Een Joodse Erfenis de 13 namen genoemd en het gedicht *'Opdat wij niet vergeten'* van Daan van Bruggen (18 j.) uit Waskemeer (Fr.) voorgelezen.

Sinds de restauratie van de sjoel in 2011 staan de deuren open om ook binnen een kijkje te nemen. Ook dit jaar heeft de olielamp gebrand die van oudsher tot het interieur behoorde en was er een bescheiden **foto-opstelling** van de 13 slachtoffers te zien.

Tevens was er een **expositie van briefkaarten** van leerlingen uit de bovenbouw van 6 basisscholen: 5 uit de plaats Winsum en 1 uit Eenrum die hebben deelgenomen aan het **onderwijsproject 'De buurjongen van Issy en Sophius de Vries: Henk Lijnema en de Joodse erfenis van Winsum'**.

ONDERWIJSPROJECT 'DE BUURJONGEN VAN ISSY EN SOPHIUS DE VRIES: HENK LIJNEMA EN DE JOODSE ERFENIS VAN WINSUM'

Sinds 2014 heeft stichting Een Joodse Erfenis een *leskist* beschikbaar, geschikt voor de bovenbouw van het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Deze leskist is samengesteld rond het verhaal van de joods Winsumse broers Issy en Sophius de Vries, omgekomen in Auschwitz. Dankzij hun toenmalige buurjongen Henk Lijnema weten we het nodige van deze familie. Met behulp van de leskist zijn er in het voorjaar in de sjoel door historicus Romke Visser weer *lessen verzorgd aan de bovenbouw van 6 basisscholen*: 5 uit de plaats Winsum en 1 uit Eenrum. Dit jaar ook alle eerstejaars studenten van de opleiding helpende zorg en welzijn van het Alfacollege in Groningen en aan leerlingen van Het Hogeland College, locatie Winsum VMBO.

VOORSTELLING JULIKA MARIJN OVER 'ETTY HILLESUM - DAT ONVERWOESTBARE IN MIJ'

Op 13 mei heeft Stichting Culturele Commissie Winsum in samenwerking met St. Een Joodse Erfenis de voorstelling van actrice en zangeres Julika Marijn over 'Etty Hillesum - Dat onverwoestbare in mij' georganiseerd.

Meer dan vijfenzeventig jaar na de Tweede Wereldoorlog is het gedachtegoed van Etty Hillesum (1914-1943) nog altijd actueel. Haar *indrukwekkende dagboeken en brieven* - genadeloos eerlijk, poëtisch en vol zelfspot – spreken wereldwijd tot de verbeelding. In 'Etty Hillesum - Dat onverwoestbare in mij' wekt Julika de schrijfster tot leven. Met een hernieuwde blik richt zij spelend en zingend een ontroerend monument op voor een krachtige vrouw die zelfs in de diepste duisternis een licht zag branden.

N.A. DE VRIESLEZING: 'PARADOXEN ROND HERINNERINGSCULTUUR'

Op zondagmiddag 29 mei is in samenwerking met Stichting Behoud Synagoge Winsum in de voormalige synagoge in Winsum weer de jaarlijkse N.A. de Vrieslezing georganiseerd. In de lezing van *universitair docent en auteur Stefan van der Poel* staat de naoorlogse omgang met de Joodse geschiedenis in Groningen (stad) centraal. De nadruk ligt daarbij op gebouwen, monumenten en kunstwerken in de publieke ruimte. Tezamen vormen zij een herinneringslandschap dat voortdurend aan veranderingen onderhevig is.

De Shoah heeft in Groningen vele *lege plekken* achtergelaten. Hoe kan aan een dergelijke leegte en afwezigheid vorm en invulling worden gegeven? Het is een vraag die iedere naoorlogse generatie opnieuw bezighoudt. Perspectieven verschuiven in de loop der tijd met steeds wisselende uitkomsten als gevolg.

OPEN MONUMENTENDAG: THEMA DUURZAAMHEID

Op zaterdagmiddag 10 september heeft Stichting Behoud Synagoge Winsum open huis gehouden en hebben belangstellenden de *fraai herstelde voormalige synagoge* na bevingsschade kunnen bezoeken. De middag is opgeluisterd met Balkan-, zigeuner- en Klezmermuziek van het Duo Lanyok bestaande uit violiste Marjolein Mellema en accordeoniste Moniek Bollen.

EUROPESE DAG VAN HET JOODS CULTUREEL ERFGOED

THEMA VERNIEUWING: ERFGOED EN BURGERSCHAPSVORMING IN HET ONDERWIJS

Op zondagmiddag 11 september (*tijdens Open Monumentendag 10 en 11 sept*) zijn in de voormalige synagoge verschillende vormen van vernieuwing in de Joodse traditie belicht, waaronder een PowerPointpresentatie over de *ceremonie van Bar mitswa*. Een feest voor Joodse jongens die dertien jaar zijn geworden. Binnen het Jodendom wordt hij op deze leeftijd een volwassen man.

De heer Alderik Visser heeft gesproken over *ontwikkelingen rond burgerschap, geschiedenis en erfgoed in het onderwijs*. De heer Visser is historicus en onderwijskundige en werkt als conrector en docent geschiedenis op het Praedinius Gymnasium te Groningen. Als medewerker van leerplanontwikkelaar SLO is hij recent betrokken geweest bij de ontwikkeling van een curriculum voor burgerschap op school (2019). Ook heeft hij meegeschreven aan een nieuw inhoudelijk kader voor het vak Geschiedenis in het primair- en het voortgezet onderwijs (2022)

DAG VAN DE GRONINGER GESCHIEDENIS

Deze dag is gehouden op zaterdag 1 oktober en heeft dit jaar bij de Groninger Archieven volledig in het teken gestaan van het rampjaar 1672 en het Beleg van Groningen. Daarom is de **jaarlijkse informatiemarkt vervallen** waarop onze stichting samen met andere joodse erfgoedinstellingen in de provincie Groningen normaliter een studieblok vormde.

ACTIVITEITEN IN HET KADER VAN 'WEEK VAN RESPECT'

Al sinds 2006 organiseert de **Respect Foundation** de Week van Respect **die zich vooral op jongeren richt**. Inmiddels heeft deze landelijke campagne al meer dan 2.5 miljoen jongeren bereikt. Rabbijn Awraham Soetendorp is oprichter van Respect Foundation en initiatiefnemer van deze week.

Gemeente Het Hogeland heeft zich als eerste noordelijke gemeente **aangesloten** bij de Week van Respect. Wethouder Karen Hansems is namens de gemeente ambassadeur.

Op zondag 6 november hebben Biblionet Groningen-afdeling Het Hogeland, Protestantse Gemeente Winsum-Halfambt en Stichting Een Joodse Erfenis in het kader van de 'Week van Respect' (7 t/m 13 november) gezamenlijk een **lezing over 'Kinderrechten in Nederland'** door de voorzitter van het Kinderrechtencollectief, **Huri Sahin**, georganiseerd. Op 11 november heeft **Rabbijn Soetendorp** een **gastles** gegeven **in de vm. synagoge in Winsum** aan havo/tl-klas 2 van Het Hogeland College Winsum, mede in aanwezigheid van wethouder Karen Hansems.

PUBLIC RELATIONS

Donateurs en andere belangstellenden worden onder andere via digitale **nieuwsbrieven** op de hoogte gehouden van onze activiteiten.

WEBSITE

Op onze website **www.dewinsumsesjoel.nl** is het **educatief** onderdeel: Canon Winsums Jodendom 1727-2011 bijna afgerond.

EXTERNE CONTACTEN

Stichting Een Joodse Erfenis voert **structureel overleg binnen Syneon; netwerkorganisatie Synagogen Noord- en Oost-Nederland**. De jaarlijkse vergadering is gehouden op 24 oktober in Coevorden. Om voortzetting van dit overleg te continueren is **besloten tot een versobering** van de organisatie. Dit houdt o.a. in dat de grotere participanten, die een geschikte gelegenheid en voldoende bestuursleden hebben bij toerbeurt de jaarlijkse bijeenkomst organiseren, de contacten met de aangesloten verenigingen/stichtingen onderhouden en alleen indien noodzakelijk naar buiten treden. Voor 2023 is dat de Stichting Folkingestraat Synagoge Groningen.

Plaatselijke organisaties waarmee dit jaar is samengewerkt zijn Stichting Herdenking 4 Mei Winsum, Stichting Behoud Synagoge Winsum, Stichting Culturele Commissie Winsum, Protestantse Gemeente Winsum-Halfambt, Biblionet Groningen-afdeling Het Hogeland en Vakland Het Hogeland. Daarnaast is er in de gemeente Het Hogeland samengewerkt met een aantal **scholen** in het primair en voortgezet onderwijs (zoals Het Hogeland College, VMBO Winsum).

VOORBEREIDINGEN UITVOERING 2 SCHOLENPROJECTEN IN 2023

Erfgoededucatieproject 'Mandl Boym' brengt **lokaal Joods erfgoed en burgerschapsvorming** samen rond de N.A. de Vries(amandel)boom in de tuin van de voormalige (vm.) synagoge van Winsum. Vanuit dit vertrekpunt (15-3-2023) krijgen **leerlingen van het eerste jaar van Het Hogeland College in Winsum** de gelegenheid om aspecten van de inclusieve samenleving te verkennen aan de hand van een excursie en drie lessen maatschappijleer op school en/of in de vm. synagoge van Winsum.

In het **cultuur-/educatieproject (Klezmerklas 3.0)** maken **basisschoolleerlingen** van groep 5/6 van CBS De Borgschool en groep 4/5 van OBS De 9 Wieken **d.m.v. muziek en beweging** kennis met de joodse cultuur en tradities (start op 06-03-2023). Inclusief een bezoek aan de Synagoge in Groningen.